

SOCIJALNO KOGNITIVNA TEORIJA

ALBERT BANDURA

- ▶ Rođen 1925. godine
- ▶ Studirao na University of British Columbia
- ▶ Stanford University

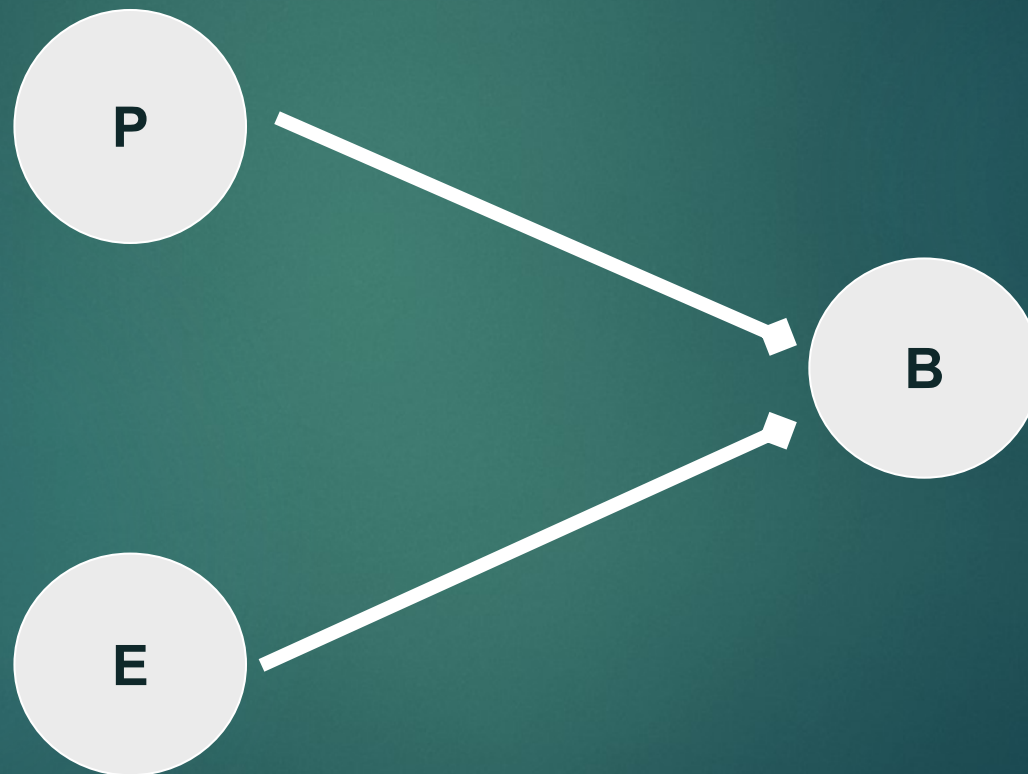
Interakcionizam

- ▶ Ljudi često različito reaguju u zavisnosti od konteksta
- ▶ Kontekst se u većini inventara ličnosti bitno zanemaruje
- ▶ Niske korelacije između »individualnih razlika« u ličnim determinantama i ponašanja često se pogrešno interpretiraju kao dokaz da lični faktori ostvaruju mali kauzalni uticaj na ponašanje

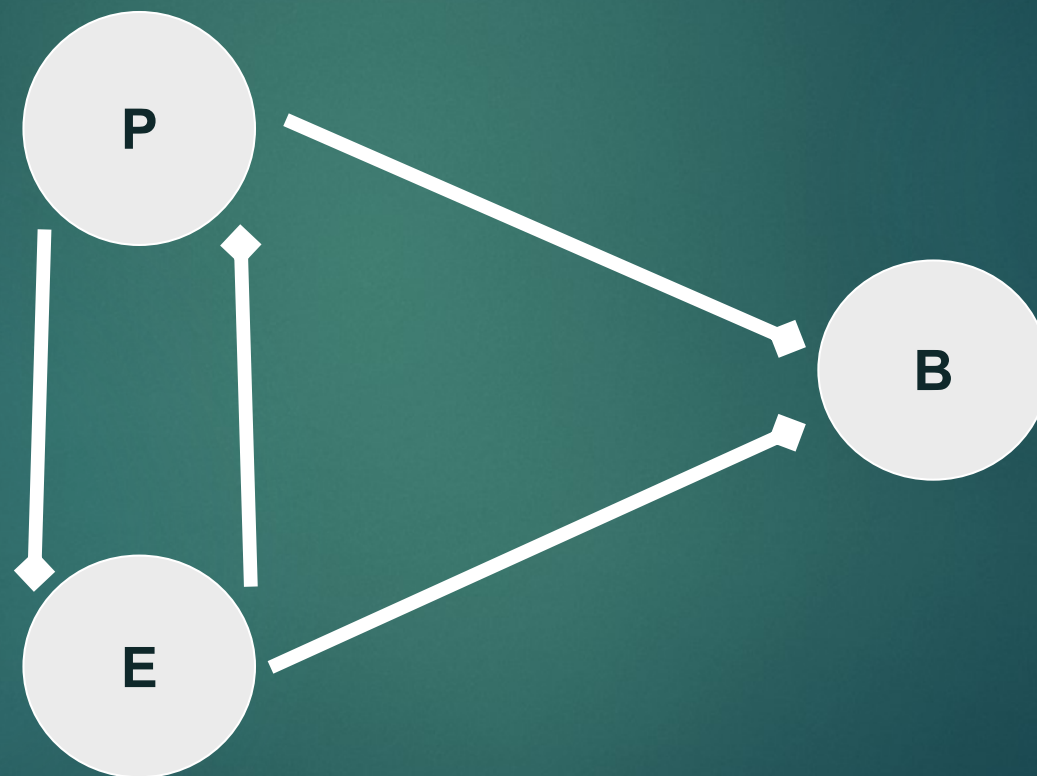

-
- ▶ Lične determinante ne funkcionišu kao statički entiteti, kao što su prikazani u psihologiji individualnih razlika, nego kao složeni dinamski faktori u kauzalnim strukturama.

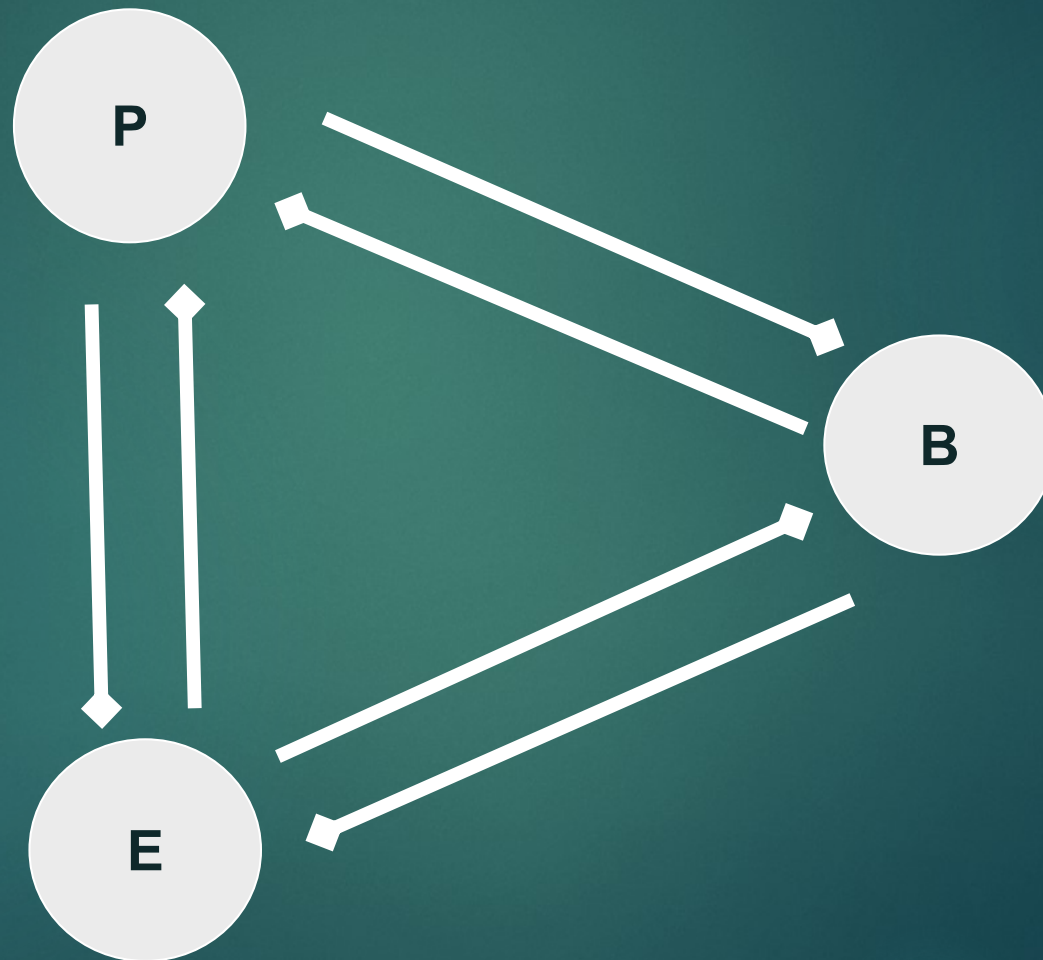
Jednosmerni kauzalni model interakcije

Parcijalna dvosmerna konceptcija interakcije

Trijadna recipročna kauzacija

Okruženje

nametnuto okruženje,

**stvaralačko
ili konstruktivno**

odabrano okruženje

Učenje po modelu

Socijalno potkrepljenje

Samopotkrepljenje

**Vikarijsko emocionalno
uzbuđenje**

**Najvažnije
Vecina potkrepljenja
su socijalna**

**Stvarno ili unutrašnje –
ponos ili krivica**

empatija

Vikarijsko potkrepljenje

- ▶ Posmatranje osobe koja dobija nagradu nakon neke aktivnosti, može uticati na ispoljavanje tendencije da se čini ista stvar
- ▶ Ako je osoba kažnjena nakon što je nešto učinila, ljudi najčešće neće ispoljiti tendenciju da ispolje isto ponašanje.
- ▶ Nagrada i kazna su bile upućene drugoj osobi, ali naše vlastito ponašanje može biti pod uticajem tih nagradi i kazni, kao da smo ih sami dobili.

Vikarijsko učenje

- ▶ Važan deo teorije modelovanja je razlika između *usvajanja ponašanja* i *manifestacije ponašanja*
- ▶ Rana istraživanja sugerisala su da deca koja su posmatrala model nagrađen za agresivno ponašanje mogu reprodukovati to ponašanje, kao i ona koja su posmatrala model koj je kažnjen zbog istog ponašanja

Samoregulacija

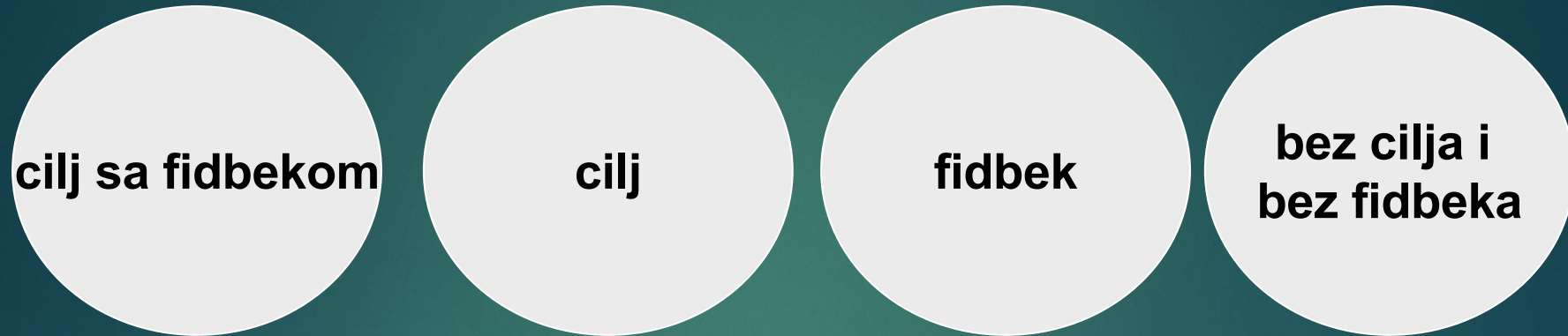
- ▶ Bandura pravi razliku između usvojenih reakcija i održavanja, regulacije i izvođenja određene reakcije.
- ▶ Učenje, ili reakcija usvajanja odvija se putem posmatranja i kroz pozitivne i negativne posledice koje neka akcija izaziva.
- ▶ Među naučenim reakcijama su standardi za očekivano potkrepljenje od strane drugih, kao i za samopotkrepljenje.

-
- ▶ Ponašanje nije regulisano samo spoljašnjim potkrepljenjem, nego i procesom samopotkrepljenja,
  - ▶ To je anticipacija zadovoljstva za željene posledice i nezadovoljstva za neželjene, koji predstavljaju potkrepljenje čovekovih napora.
  - ▶ Standardi ponašanja i anticipirane posledice na taj način predstavljaju objašnjenje za ponašanje koje je usmereno ka određenom cilju.

-
- ▶ U prvoj fazi, Bandura nije motivaciji posvećivao veliku pažnju.
  - ▶ Od 1988. god. počeo je veći naglasak da stavlja na nameru i svrhu ljudskih aktivnosti.

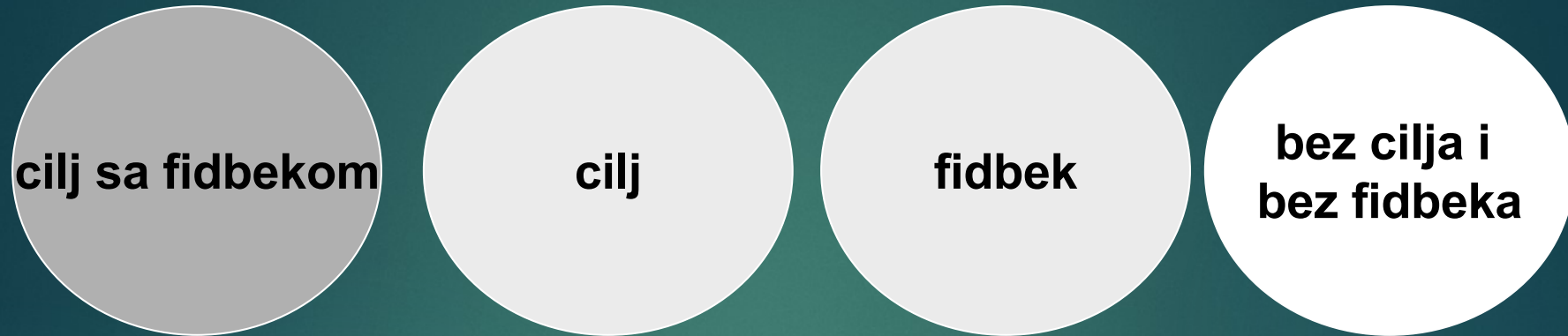
Efekti cilja i fidbeka na motivaciju

Koliko su zadovoljni ili nezadovoljni svojim izvođenjem aktivnosti?

Procenjivali su opaženu samoefikasnost

Efekti cilja i fidbeka na motivaciju

**Cilj ima jaču motivacionu snagu, nego
samoevaluacija i procena samoefikasnosti.**

Funkcije samoregulacije

<i>Samoposmatranje</i>	<i>Proces procene</i>	<i>Reakcija selfa</i>
Dimenzije aktivnosti kvalitet produktivnost originalnost socijabilnost moralnost devijatnost Kvalitet sposobnosti informativnost pravilnost blizina tačnost	Lični standardi nivo eksplicitnost blizina ponašanja opštost Standardi ponašanja uobičajene norme socijalno poređenje samopoređenje kolektivno poređenje Vrednovanje ponašanja vredno neutralno bezvredno Determinante ponašanja lične spoljašnje	Evaluativne reakcije selfa pozitivne negativne Prepoznatljive reakcije selfa nagrađivanje kažnjavanje Bez reakcija selfa

(adaptirano prema Bandura, 1999, p. 175).

Samoefikasnost

- ▶ Opažena sposobnost za suočavanje sa specifičnim situacijama.
- ▶ Koncept samoefikasnosti odnosi se na suđenje ili procenu ljudi o posedovanju sposobnosti za izvršenje ponašanja relevantnog za specifični zadatak ili situaciju

Samopercepcija efikasnosti uključuje:

- ▶ 1) koje aktivnosti su neophodne ljudima (ljudi izbegavaju aktivnosti za koje veruju da nemaju sposobnosti)
- ▶ 2) koliko napora je neophodno uložiti u tu situaciju
- ▶ 3) koliko dugo će izdržati u suočavanju sa teškoćama
- ▶ 4) koji obrasci su neophodni za zadatak
- ▶ 5) emocionalne reakcije koje anticipira ili izaziva situacija

Na procenu samoeфикаsnosti utiču

- ▶ misli ("To je ono što bi trebalo da uradim i to ću i učiniti" nasuprot "Ja nikada to neću uspeti. Šta će ljudi misliti o meni?")
- ▶ emocije (radost naspram anksioznosti, depresija)
- ▶ aktivnosti (veće zalaganje nasuprot inhibiciji)

Izvori samoeфикаsnosti

- ▶ Moć iskustva
- ▶ Vikarijsko iskustvo
- ▶ Socijalni pritisak
- ▶ Fizička i emocionalna stanja

Različiti efekti samoefikasnosti

- ▶ Verovanja u vlastitu efikasnost imaju centralnu ulogu u samoregulaciji motivacije.
- ▶ Najveći deo ljudske motivacije je generisan kognitivnim faktorima.
- ▶ Postoje tri forme kognitivnih motivacionih faktora, u vezi sa kojima su izgrađene određene teorije:
  - ▶ 1. kauzalne atribucije
  - ▶ 2. očekivane posledice
  - ▶ 3. prepoznati ciljevi

MIKROANALITIČKA STRATEGIJA ISTRAŽIVANJA

- ▶ Detaljne mere opažene samoefikasnosti sprovode se pre određenog ponašanja u specifičnoj situaciji (u eksperimentalnom nacrtu).
- ▶ Ta strategija odražava stav da procene samoefikasnosti zavise od specifičnosti situacije i ne predstavlja opštu dispoziciju koja može biti merena sveobuhvatnim upitnikom ličnosti